

Kõrgem Kunstikool Pallas

Maaliosakond

Kahtluse hoidmise praktika

Lõputöö

Tiia Kokla

Juhendajad: Pille Johanson MA

Indrek Aavik MA

Tartu 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1.KAHTLUS KUI TEADLIK KUNSTILINE PRAKTIKA.....	5
1.1 Kahtlus kui strateegia.....	6
1.2 Vaikimine kui positsioon.....	7
1.3 Kunstiteos, autor ja vaataja.....	7
2. TEKST KUI VISUAALNE MATERJAL.....	9
3. PRAKTIKALINE OSA JA MAALIMISPROTSESS.....	10
KOKKUVÕTE.....	12
SUMMARY.....	14
KASUTATUD KIRJANDUS.....	15

SISSEJUHATUS

Ma ei ole kindel, kust pärineb minu pidev kahtlemine. Võimalik, et see on seotud nii iseloomu, kasvatuses kui ka keskkonnaga, milles olen üles kasvanud. Minu isa on olnud pigem tagasihoidlik ja napolisõnaline inimene, kes ei väljendanud oma seisukohti kunagi väga jõuliselt ega lõplikult. Ka lapsepõlves kuulsin sageli seisukohti, kus vaikimist peeti tarkuse märgiks. Sellised tähelepanekud kujundasid varakult minu arusaama sellest, et sõna ei ole kunagi neutraalne ning et vaikimine võib mõnikord väljendada rohkem kui väljaöeldud mõte. Vanasõna „Rääkimine hõbe, vaikimine kuld“ on kujundanud minu suhet arvamuse avaldamise ja seisukoha võtmisega.

Aja jooksul on üha enam tundunud, et ükski seisukoht ei püsi muutumatuna. Kõik, mis tundub täna täiesti õige ja kindel, võib homme näida naiivne või isegi ekslik. Olen elu jooksul korduvalt oma arusaamu ümber hinnanud ning märganud, kui kiiresti võivad muutuda nii teadmised, väärtused kui ka tõlgendused. Seda tunnet on saatnud ka minu ema mõttetera: „Noorel inimesel on lihtne – kõik on must ja valge. Vanemaks saades saad aru, kui palju pooltoone on ja kui väheses saab päriselt kindel olla.“ See mõte on jäänud minu jaoks oluliseks lähtepunktiks ning kujundanud viisi, kuidas ma maailma, kunsti ja iseenda loomingut mõistan.

Käesolev lõputöö käsitleb kahtlust kui teadlikku kunstilist praktikat ning uurib, kuidas katkestus, lõpetamatus ja tähenduse ebastabiilsus võivad toimida loominguliste strateegiatena. Töö eesmärk ei ole jõuda ühe kindla tõeni, vaid uurida, kuidas tähendus võib jääda avatuks ning muutuda sõltuvalt vaatajast, ajast ja kontekstist. Huvitun olukorrast, kus kunstiteos ei anna valmis vastust, vaid loob ruumi ebakindlusele ja tõlgendusele. Sellisel juhul ei ole vaataja enam pelgalt tähenduse vastuvõtja, vaid aktiivne osaleja, kes loob tähendust koos teosega.

Üheks peamiseks lähtepunktiks on küsimus avalikust sõnast ja vastutusest. Iga väljaöeldud mõte võib hakata elama oma elu ning eemalduda algsest kontekstist. Seda tunnet aitab kirjeldada „liblika tiivalöögi“ efekt (Lorenz 1972: 181-184) – mõte, et väike ja näiliselt tähtsusetu sündmus võib vallandada ettearvamatuid tagajärgi. Nii nagu üks sõna või seisukohavõtt võib tekitada reaktsioone, mida ei ole võimalik täielikult kontrollida, võib ka

kunstiteose tähendus muutuda sõltuvalt vaatajast ja olukorrast. Sellest tulenevalt paelub mind mitte ainult see, mida kunstiteos ütleb, vaid ka see, mida ta jätab ütlemata.

Teine ja kolmas peatükk toetuvad poststrukturealistlikele ja postmodernistlikele käsitlustele. Jacques Derrida (1976: 158-164) dekonstruktsiooni mõiste aitab mõtestada tähenduse pidevat nihkumist ja ebastabiilsust. Roland Barthes'i (1977: 142-148) „autori surm“ kontseptsioon rõhutab vaataja aktiivset rolli tähenduse loomisel. Maurice Blanchot' (1986; 241-258) katkestuse käsitlus avab lõpetamatuse kui loomingulise võimaluse. Lisaks toetub töö Michel Foucault' (2002: 51-75) teadmise ja võimu käsitlustele ning Jean-François Lyotard'i (1984: 3-9) postmodernismi teooriale, mis käsitleb universaalsete tõdede lagunemist ja teadmise killustumist.

Neljas peatükk keskendub minu maalipraktikale, kus kasutan hägustamist, kihilisust, ülemaalinguid ja katkestatud teksti. Mind huvitab hetk, kus kujutis või sõna ei stabiliseeru täielikult ning jääb samaaegselt nähtavaks ja ebakindlaks. Tekst ei toimi minu töödes ainult informatsiooni kandjana, vaid ka visuaalse materjalina, mille tähendus võib muutuda sõltuvalt kontekstist, vaatajast ja ajast.

Käesoleva töö eesmärk ei ole käsitleda kahtlust puuduse või nõrkusena, vaid uurida selle loomingulist potentsiaali. Kahtlus võib toimida viisina, mis aitab vältida jäikasisid tõdesid ning hoida kunsti avatuna muutumisele ja tõlgendustele. Just selles pidevas nihkumises ja lõpetamatuses näen ma võimalust erinevatele tõlgendustele.

Märksõnad (3)

1. Kahtlus kui kunstiline strateegia
2. Tähenduse ebastabiilsus
3. Tekst visuaalse materjalina

1.KAHTLUS KUI TEADLIK KUNSTILINE PRAKTIKA

Kahtlust nähakse sageli ebakindluse, otsustamatuse või nõrkusena, kuid minu loomingus toimib see teadliku kunstilise praktikaga seotud meetodina. Kahtlus ei tähenda minu jaoks teadmise puudumist, vaid valmisolekut aktsepteerida, et tähendus ei ole kunagi täielikult lõplik ega muutumatu. Just see pidev muutumise võimalus muudab kahtluse minu jaoks vajalikuks. Maailmast arusaamine ei püsi paigal – väärtused, teadmised ja tõlgendused muutuvad ajas. Kahtlus võimaldab märgata maailma keerukust.

Kaasaegses kultuuriruumis eeldatakse sageli kiireid seisukohavõtte ja selgeid arvamusi. Avalikus ruumis muutub sõnavõtt justkui kohustuseks ning kahtlust võib tajuda nõrkusena. Ometi võib pidev vajadus kõigele koheselt reageerida viia olukorrani, kus mõtted muutuvad pealiskaudseks või liiga kiiresti fikseerunuks. Minu jaoks on oluline säilitada võimalus ümber mõelda, kahelda ja jätta tähendus avatuks. Selline positsioon ei tähenda vastutuse vältimist, vaid teadlikku arusaama, et ükski seisukoht ei ole täielikult lõplik ega muutumatu.

Kahtlus on seotud ka küsimusega, kuidas teadmised ja tõed kujunevad. Jean-François Lyotard (1984: 3-9) kirjeldab postmodernismi kui suurte narratiivide lagunemist, kus universaalsed ja kõike seletavad süsteemid kaotavad oma autoriteedi. Selle tulemusena muutub maailm killustatumaks ning ühe kindla tõe asemel eksisteerivad paralleelselt erinevad tõlgendused. Selline mõtteviis on oluline ka minu loomingus, kus tähendus ei püsi stabiilsena, vaid liigub pidevalt erinevate võimalike tähenduste vahel.

Oluline on ka küsimus, kuidas kunstiteos suhestub ajaga. Tähendus ei püsi kunagi täiesti muutumatuna, vaid sõltub kontekstist, kogemusest ja vaatajast. Kõik, mis tundub ühel hetkel õige ja lõplik, võib hiljem omandada täiesti uue tähenduse. Kahtlus võimaldab seda muutumist aktsepteerida ning see loob ruumi pidevale ümbermõtestamisele. Selline lähenemine on minu jaoks oluline nii kunstis kui ka laiemalt maailmaga suhestumisel.

1.1 Kahtlus kui strateegia

Kahtlus toimib minu töödes teadliku strateegiana, mille kaudu väldin kujundi täielikku fikseerimist ja ühese tähenduse tekkimist. Mind huvitab hetk enne selgust – seisund, kus kujund justkui hakkab ilmnema, kuid ei muutu täielikult nähtavaks. Selle kaudu tekib vaatajal pidev otsinguline suhe teosega, sest kujutis ei anna end lõplikult kätte. Kahtlus ei avaldu seega ainult töö sisus, vaid ka visuaalses ülesehituses ning maalimisprotsessis endas.

Kui tavapäraselt eeldatakse kunstiteoselt selget sõnumit või kindlat tähendust, siis kahtlus töötab sellele ootusele vastu. Selle asemel, et juhtida vaataja ühe konkreetse tõlgenduseni, loob kahtlus olukorra, kus tähendus jääb liikuvaks ja osaliselt lõpetamata.

Üheks oluliseks võtteks kahtluse loomisel on peitmine ja osaline nähtavus. Kui osa informatsioonist jääb varjatuks või katkestatuks, tekib vaatajas soov puuduvat osa ise täita. Sellisel juhul sünnib tähendus mitte ainult kunstniku kavatsusest, vaid ka vaataja tõlgendusest. Teksti osaline kustumine, fragmentaarsus ja kihilisus toimivad minu töödes vahenditena, mis loovad ebakindlustunnet ning nihestavad harjumuspärast lugemisviisi.

Jacques Derrida (1976: 158-164) dekonstruktsioonikäsitus aitab mõista tähenduse pidevat nihkumist. Derrida järgi ei ole tähendus kunagi täielikult kohal, vaid sõltub erinevustest ja viidetest teistele märkidele. Ka minu töödes ei ole eesmärk pakkuda valmis vastuseid, vaid säilitada olukord, kus tähendus jääb avatuks ja muutuvaks.

Kahtlust aitab luua ka ähmasus ja mittetäielikkus. Kui kujutis või tekst ei ole täielikult selge, muutub vaataja tähelepanelikumaks ning hakkab otsima võimalikke seoseid. Selline ebakindlus ei ole minu töödes puudus, vaid teadlik esteetiline otsus. Hägusus võimaldab vältida liigset selgust ning säilitada töö mitmetähenduslikkuse.

Kahtlus kui strateegia on seotud ka tähenduse hajumisega ajas. Mõni sõna või kujund võib korduse kaudu kaotada oma algse tähenduse ning hakata toimima pigem emotsionaalse või visuaalse märgina. Selline protsess meenutab Robert Smithsoni (1996: 11-34) entroopiakäsitlust, kus süsteemid liiguvad järk-järgult korrastatusest hajumise suunas. Ka minu töödes võivad kujundid ja tekstid muutuda ebastabiilseks ning eemalduda oma esialgsest tähendusest.

1.2 Vaikimine kui positsioon

Vaikimist käsitletakse sageli passiivsuse või arvamuse puudumisena, kuid minu jaoks võib see olla teadlik positsioon. Vaikimine ei tähenda tingimata suutmatust midagi öelda, vaid võib väljendada ettevaatlikkust olukorras, kus täielik kindlus puudub. Mõnikord võib sõnadest loobumine olla ausam, kui liiga kiire või lõplik seisukohavõtt.

Kaasaegses avalikus ruumis on tugev surve olla nähtav, väljendada arvamust ja reageerida kiiresti. Sellises olukorras võib vaikimine mõjuda vastupanuna vajadusele anda koheseid vastuseid. Mind huvitab küsimus, kas kõik mõtted peavad olema lõpuni sõnastatud ning kas tähendus võib tekkida ka katkestuse, pausi või ütleмата jätmise kaudu.

Vaikimisel on ka otsene seos vastutusega. Iga väljaõeldud mõte võib hakata elama oma elu ning eemalduda algsest kontekstist. Seda olukorda aitab mõtestada „liblika tiivalöögi“ efekt (Lorenz 1993: 181-184) – mille kohaselt võib ka kõige väiksemal ja näiliselt tähtsusetul tegevusel olla ettearvamatud tagajärjed. Ka üksik sõna või seisukohavõtt võib mõjutada inimesi viisil, mida ei ole võimalik täielikult ette näha. Seetõttu ei tähenda vaikimine minu jaoks vastutusest loobumist, vaid teadlikku arusaama, et tähendus ja mõju ei ole kunagi täielikult kontrollitavad.

Vaikimine võib toimida ka esteetilise meetodina. Minu töödes väljendub see katkestatud tekstides, tühjades pindades ja osalises nähtavuses. Need elemendid loovad olukorra, kus puudumine muutub sama oluliseks kui nähtav osa. Vaikus ei tähenda siin tühjust, vaid ruumi, kus tähendus võib alles tekkida.

Samuti on vaikimine seotud kuulamise ja tähelepanelikkusega. Kui loobuda seisukoha väljaütlemise vajadusest, muutub võimalikuks märgata nüansse, pooltoone ja vastuolusid, mis kiire reageerimise puhul jäävad sageli märkamatuks.

1.3 Kunstiteos, autor ja vaataja

Kunstiteose, autori ja vaataja suhe ei ole kunagi täielikult ühesuunaline. Kuigi kunstnik loob teose ja määrab selle esialgse vormi, ei sünni tähendus ainult autori kavatsustest. Tähendus kujuneb kohtumisel vaatajaga, kelle isiklik kogemus, mälu ja tõlgendus mõjutavad seda, kuidas teost mõistetakse. Seetõttu ei ole kunstiteos kunagi täielikult lõpetatud või ühe kindla tähendusega objekt, vaid pidevalt muutuv suhe autori, teose ja vaataja vahel.

Sarnast lähenemist võib näha ka Eesti kunstniku Kaido Ole loomingus. Näiteks tema teoses „President“ kasutatakse lihtsustatud ja mängulisi kujundeid, mis mõjuvad esmapilgul humoorikalt ja isegi absurdsest. Samas ei anna teos vaatajale üheselt mõistetavat sõnumit, vaid jätab ruumi erinevatele tõlgendustele. Ole loomingus põimuvad iroonia, identiteediküsimused ja institutsioonide kriitika, kuid need ei väljendu otsese seisukohana. Vaataja jääb pidevalt ebakindlasse olukorda, kus ei ole võimalik lõpuni aru saada, kas kujutatut tuleks võtta tõsiselt, mänguliselt või kriitiliselt.

Kaido Ole teosed on minu jaoks olulised just seetõttu, et neis eksisteerivad korraga nii selgus kui ka segadus. Kujudid tunduvad äratuntavad, kuid nende tähendus jääb nihkesse. Selline lähenemine suhestub ka minu loominguga, kus ilmumine ja kadumine, nähtav ja varjatud loovad olukorra, kus vaataja peab ise tähendust aktiivselt otsima. Nii muutub vaataja mitte ainult töö vastuvõtjaks, vaid teose tähenduse kaasloojaks.

Küsimus sellest, kellele kuulub kunstiteose tähendus, on oluline nii minu töö kui ka kaasaegse kunstiteooria seisukohalt. Traditsiooniliselt on kunstiteost käsitletud autori kavatsuse väljendusena, kuid poststrukturealistlik mõtlemine seab sellise arusaama kahtluse alla. Roland Barthes'i (1977: 142-148) „autori surm“ käsitus rõhutab, et tähendus ei sünni ainult kunstniku tahtest, vaid kujuneb vaataja tõlgenduses.

Selline lähenemine on oluline ka minu loomingus. Mind ei huvita täielikult kontrollitud sõnum, vaid olukord, kus vaataja peab ise looma seoseid ja tõlgendusi. Katkestatud tekstid, hägustatud kujutised ja osaliselt nähtavad pinnad loovad lünki, mida vaataja püüab oma kogemuse kaudu täita. Wolfgang Iseri (1978: 107-134) vastuvõtuteooria järgi sünnib tähendus just sellistes „tühikutes“, mida lugeja või vaataja ise täiendab.

Vaataja aktiivne roll tähendab, et kunstiteos ei ole kunagi täiesti valmis ega lõplikult fikseeritud. Iga uus kogemus ja kontekst võivad muuta teose tähendust.

Ka küsimus kontrollist muutub siin oluliseks. Kui tähendus sünnib vaataja ja teose vahelises suhtes, ei saa kunstnik täielikult kontrollida, kuidas tema tööd mõistetakse. See võib tekitada ebakindlust, kuid samal ajal võimaldab see kunstiteosel väljuda autori piiridest ning hakata eksisteerima iseseisvalt.

Selline arusaam muudab kunstiteose pigem protsessiks kui lõpetatud objektiks. Kunst ei toimi siin valmis vastusena, vaid dialoogina, kus nii kunstnik, teos kui ka vaataja osalevad tähenduse loomises.

2. TEKST KUI VISUAALNE MATERJAL

Tekst on minu töödes samaaegselt nii tähenduse kandja kui ka visuaalne objekt. Mind huvitab hetk, kus sõna eemaldub oma tavapärasest kommunikatiivsest funktsioonist ning hakkab toimima kujundi, pinna või rütmina. Sellisel juhul ei ole oluline ainult see, mida tekst ütleb, vaid ka see, kuidas see ruumis eksisteerib, kuidas see on maalipinnale asetatud ning millisel määral on see loetav või varjatud. Tekst muutub teose materiaalseks osaks ning hakkab toimima samadel alustel nagu värv, pind või kompositsioon.

Tavapäraselt nähakse teksti vahendina, mille eesmärk on anda edasi kindlat informatsiooni. Minu töödes muutub tekst aga ebastabiilseks. Sõnad võivad katkeda, hägustuda või osaliselt kaduda. Selline lähenemine loob olukorra, kus tekst ei võimalda enam üheselt mõistetavat lugemist. Vaataja peab ise otsustama, kas keskenduda teksti sisule või selle visuaalsele kohalolule.

Sarnane kogemus tekkis mul 2024 aastal Veneetsia bienaalil Greta Schödlil loomingut nähes. Schödlil töödes muutub kiri visuaalseks struktuuriks, kus sõnad ei allu enam ainult keelelisele tähendusele. Tema peened ja korduvad teksti jäljed mõjuvad korraka nii kirjutuse kui ka joonistusena. Vaataja ei pruugi alati teksti täielikult lugeda, kuid tajub selle rütmi, haprust ja kohalolu. Just see piir nähtava tähenduse ja hajumise vahel näis mulle olulisena.

Greta Schödlil looming seostub minu töödega eelkõige selles, kuidas tekst võib eksisteerida samaaegselt nii nähtava kui ka varjatuna. Tekst ei pea olema lõpuni loetav, et omada mõju. Vahel tekib kõige tugevam tähendus hoopis sellest, mis jääb pooleli või kaob pinna sisse.

Kui osa lausest on üle maalitud või hägustatud, tekib vaatajas soov puuduvat osa ise ette kujutada. See loob olukorra, kus tähendus sünnib vaataja aktiivse osaluse kaudu. Ka minu töödes ei ole eesmärk anda täielikku informatsiooni, vaid jätta ruumi tõlgendusele.

Oluline on ka kirjutatud sõna füüsiline kohalolu. Käekiri, teksti katkemine, värvikihi läbikumamine või kustutuse jälg loovad olukorra, kus tekst muutub materiaalseks objektiks. Mind huvitab mitte ainult sõna tähendus, vaid ka selle haavatavus ja muutumine. Tekst ei ole minu töödes püsiv ega kindel, vaid allub lagunemisele, kadumisele ja ümberkirjutamisele.

Teksti kasutamine visuaalse materjalina on seotud ka vaikimise ja katkestuse teemaga. Mõnikord muutub oluliseks just see, mis jääb ütlemata või loetamatuks. Katkestatud sõna võib mõjuda tugevamalt, kui täielikult lõpetatud lause, sest see jätab ruumi ebakindlusele ja

kujutlusvõimele. Sellisel juhul ei toimi tekst ainult kommunikatsioonina, vaid loob atmosfääri ja emotsionaalse seisundi.

Teksti ja kujutise vaheline piir muutub minu töödes häguseks. Sõna võib toimida kujundina ning kujund omakorda viidata millelegi keelelisele. Selline piiride hägustumine võimaldab vältida liiga kindlat tähendust ning säilitada teose mitmetähenduslikkuse. Tekst ei allu siin täielikult lugemisele ega kujutis vaatamisele – mõlemad jäävad osaliselt lõpetamata ja liikuvaks. Selline lähenemine seostub Umberto Eco (1989: 3-23) „avatud teose“ mõistega, mille järgi kunstiteos ei ole kunagi täielikult lõpetatud, vaid saab tähenduse erinevate tõlgenduste kaudu. Ka minu töödes jääb tekst avatuks ning sõltub vaataja kogemusest ja tähelepanust. Üks vaataja võib keskenduda sõnade sisule, teine hoopis nende rütmile või materiaalsele kvaliteedile.

3. PRAKTILINE OSA JA MAALIMISPROTSESS

Praktilise töö lähtepunktiks oli soov luua maale, mis ei toimiks lõpetatud väidetena, vaid säilitaksid tähenduse avatuse. Mind huvitas võimalus käsitleda maalimist protsessina, kus kujund võib muutuda, laguneda ja uuesti tekkida. Selle tõttu ei olnud minu eesmärk saavutada tehniliselt „valmis“ kujutist, vaid olukord, kus töö jääb osaliselt liikuvaks ja määratlemata.

Valisin oma töödele pilve ja varju motiivid. Need kujundid on olemuslikult ebapüsivad ja muutuvad – neil puudub kindel piir või lõplik vorm. Pilv võib hetkega hajuda või võtta uue kuju ning vari sõltub alati valgusest, ajast ja vaataja positsioonist. Seetõttu sobivad need motiivid väljendama tähenduse ajutisust ja ebastabiilsust.

Protsessi alguses kasutasin rohkem konkreetseid tekstilisi elemente ja selgemaid kujundeid. Mida rohkem ma aga töötasin maalipinna kihistamise ja ülemaalimisega, seda enam hakkas mind huvitama lõpetamatus ise. Selgus hakkas tunduma liiga suunav ning vähendas võimalust, et vaataja võiks teosega isiklikult suhestuda. Seetõttu muutusid oluliseks hägustamine, kustutamine ja osaline nähtavus.

Seega lisasin oma maaliseeriasse teose „Ilmnemata“ idee – kujutis, mis jääb tekkimise ja kadumise vahepealsesse seisundisse. Maal ei esita valmis objekti ega narratiivi, vaid vihjab võimalikele kujunditele, mis võivad hetkeks esile tõusta ja seejärel taas hajuda. Selline

lähenemine võimaldab vältida ühe kindla tõlgenduse domineerimist ning jätab ruumi vaataja enda kogemusele ja kujutlusvõimele.

Sageli töötasin sama pinna kallal pikalt, lisades uusi kihte ja eemaldades varasemaid kujundeid. Selline protsess tekitas olukorra, kus erinevad kihid jäid osaliselt nähtavaks ning hakkas moodustuma töö mäluline struktuur. Varasemad kujundid ei kadunud täielikult, vaid jäid kummituslike jälgedena uue pinna alla.

Kihiline pind muutub märgiks protsessist, kus ükski otsus ei ole täielikult lõplik. Iga uus kiht muudab eelmist ning loob uue suhte nähtava ja varjatu vahel. Selline lähenemine seostub otseselt töö teoreetilise osaga, kus uurisin tähenduse pidevat muutumist ja ebastabiilsust.

Ka värvikasutus muutus töö käigus oluliseks. Hägused ja summutatud toonid võimaldasid vältida liiga tugevat kontrasti ja selgust. Soovisin saavutada pinda, mis mõjub pigem atmosfäärina kui kindla ruumina. Selline maaliline keskkond toetab ebakindlust ja loob olukorra, kus kujund ei eraldu taustast täielikult.

Praktilise töö käigus mõistsin, et kahtlus ei ole ainult idee, mida kujutada, vaid seisund, milles töö sünnib. Maalimine muutus protsessiks, kus iga otsus tõi kaasa uue ebakindluse. Selle asemel et seda vältida, hakkasin kahtlust kasutama loomingulise meetodina. Kahtlus võimaldas loobuda vajadusest kõik lõpuni kontrollida ning avas võimaluse, et teos võib jääda osaliselt lõpetamata.

Selline tööviis muutis oluliseks ka vaataja rolli. Minu eesmärk ei olnud anda edasi kindlat sõnumit, vaid luua olukord, kus tähendus tekib kohtumises vaatajaga. Hägune kujund või katkestatud tekst ei anna valmis vastust, vaid kutsub otsima, kahtlema ja tõlgendama. Seetõttu ei eksisteeri teos ainult maalipinnal, vaid ka vaataja kogemuses.

Soovisin jätta pildid häguseks. Mitte seepärast, et ma ei näeks, vaid ma ei taha naelutada hetke seina külge. Kui pilt on udune, võib seal olla korraga igatsus ja rahu, algus ja lõpp, kohalolu ja kadumine. Ma ei tahtnud, et miski kinnituks. Et üks hetk hakkaks teesklema igavikku. Et üks pilk ei muutuks tõeks, mida peab kaitsma. Las jääda poolläbipaistvaks – nagu mälestused, mis ei nõua täpsust, vaid ainult tunnet. Sest tunnet ei saa raamida. Tunne ei fikseeru. Ja võib-olla just selles ebamäärasuses hingabki vabadus.

KOKKUVÕTE

Käesolev töö uuris kahtlust kui teadlikku kunstilist praktikat ning käsitles tähenduse ebastabiilsust, katkestust ja lõpetamatust. Töö eesmärk oli analüüsida, kuidas kahtlus võib toimida loomingulise meetodina ning kuidas kunstiteos saab jääda avatuks olukorras, kus sageli eeldatakse selgeid seisukohti ja kindlaid tähendusi.

Teoreetiline osa näitas, et mitmed poststrukturealistlikud ja postmodernistlikud käsitlused seavad kahtluse alla tähenduse lõplikkuse ja ühe keskse tõe olemasolu. Jacques Derrida dekonstruktsiooni-käsitlus aitas mõtestada tähenduse pidevat nihkumist ja ebastabiilsust. Roland Barthes'i „autori surm“ kontseptsioon rõhutas vaataja aktiivset rolli tähenduse loomisel. Maurice Blanchot' katkestuse käsitlus avas lõpetamatuse kui loomingulise võimaluse ning Jean-François Lyotard'i postmodernismi teooria aitas mõista teadmise killustumist ja universaalsete tõdede lagunemist.

Praktiline osa keskendus maalipraktikale, kus kasutasin hängustunud kujundeid, katkestatud tekste, kihilisi maalipindu ja ülemaalinguid. Tekst ei toiminud minu töödes ainult informatsiooni kandjana, vaid ka visuaalse materjalina, mille tähendus võis muutuda sõltuvalt vaatajast ja kontekstist. Olulisteks muutusid katkestused, osaline nähtavus ja tähenduse lõpetamatus.

Töö käigus muutus minu jaoks oluliseks küsimus vastutusest ja sõnavõtust. Kahtlus ei tähenda siin vastutusest loobumist, vaid teadlikku arusaama, et tähendus ja mõju ei ole kunagi täielikult kontrollitavad. Iga sõna või kujund võib hakata elama oma elu ning eemalduda algsest kontekstist. Sellest tulenevalt muutus oluliseks mitte ainult see, mida öelda, vaid ka see, mida jätta lõpetamata või ütlemata.

Uurimuslik protsess võimaldas mul mõista kahtlust mitte enam kui puudujääki või nõrkust, vaid kui loomulikku ja tähenduslikku osa loomingulisest mõtlemisest. Kahtlus ei pea olema takistus, vaid võib toimida viisina, mis aitab vältida jäiku tõdesid ning säilitada avatust erinevatele tõlgendustele. Ebakindlus, katkestus ja lõpetamatus ei ole siin käsitletud puudujääkidenä, vaid loova protsessi oluliste osadena.

Töö tulemusena jõudsin arusaamani, et kunst ei pea alati pakkuma vastuseid. Kunst võib toimida ka ruumina, kus küsimused jäävad teadlikult avatuks ning tähendus sünnib pidevas

muutumises. Just selles lõpetamatuses ja pidevas nihkumises näen ma võimalust ausaks ja reflektiivseks kunstipraktikaks.

SUMMARY

This thesis examines doubt as a conscious artistic practice and explores the instability of meaning, interruption, and incompleteness in contemporary art. The aim of the thesis is to analyze how uncertainty and openness of meaning can function as creative methods, and how an artwork can remain mutable and ambiguous in a context where clear positions and definitive answers are often expected.

The theoretical part is based on poststructuralist and postmodern approaches. Jacques Derrida's theory of deconstruction helps to interpret the constant shifting and instability of meaning. Roland Barthes' concept of the "death of the author" emphasizes the active role of the viewer in the creation of meaning. Maurice Blanchot's notion of interruption opens incompleteness as a creative possibility. In addition, the thesis draws on Michel Foucault's ideas of knowledge and power, as well as Jean-François Lyotard's theory of postmodernism, which addresses the fragmentation of knowledge and the collapse of universal truths.

The practical part focuses on painting practice, using blurred imagery, fragmented text, layered surfaces, and overpainting. Text is approached simultaneously as both a carrier of meaning and a visual material. The creative process is based on incompleteness, partial visibility, and maintaining openness of meaning. Interruptions, gaps, and erasures become significant elements that invite the viewer to actively participate in the creation of meaning.

KASUTATUD KIRJANDUS

Barthes, Roland. Image – Music – Text. London: Fontana Press, 1977, lk 142–148.

Essee „The Death of the Author“.

<https://sites.tufts.edu/cis/files/2018/06/barthes-author.pdf> (vaadatud 07.02.2026)

Blanchot, Maurice. The Infinite Conversation. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1993, lk 241–258.

https://monoskop.org/images/a/a1/Blanchot_Maurice_The_Infinite_Conversation_1993.pdf (vaadatud 07.05.2026)

Derrida, Jacques. Of Grammatology. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1976, lk 158–164.

https://monoskop.org/images/8/8e/Derrida_Jacques_Of_Grammatology_1998.pdf (vaadatud 07.05.2026)

Eco, Umberto. The Open Work. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1989, lk 3–23.

https://monoskop.org/images/6/6b/Eco_Umberto_The_Open_Work.pdf (vaadatud 07.05.2026)

Foucault, Michel. Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977. New York: Pantheon Books, 1980, lk 51–75.

https://monoskop.org/images/5/5d/Foucault_Michel_Power_Knowledge_Selected_Interviews_and_Other_Writings_1972_1977.pdf (vaadatud 07.05.2026)

Iser, Wolfgang. The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1978, lk 107–134.

https://www.scribd.com/document/242184292/ISER-Wolfgang-The-Act-of-Reading-pdf?_gl=1*1mfdj8u*_up*MQ..*_ga*NjlzMzkxNjQyLjE3Nzk2MjlzNTA.*_ga_Z4ZC50DED6*czE3Nzk2MjlzNDgkbzEkZzEkdDE3Nzk2MjlzNDgkajYwJGwwJGgw*_ga_8KZ8BV0P5W*czE3Nzk2MjlzNDgkbzEkZzEkdDE3Nzk2MjlzNDgkajYwJGwwJGgw (vaadatud 08.05.2026)

Lorenz, Edward N. The Essence of Chaos. Seattle: University of Washington Press, 1993, lk 181–184.

https://www.scribd.com/document/357875863/The-Essence-of-Chaos?_gl=1*2f0xfe*_up*MQ..*_ga*MTY3OTE0MTc2NC4xNzc5NjlyMjYw*_ga_Z4ZC50DED6*czE3Nzk2MjlyNTkk

[bzEkZzEkdDE3Nzk2MjlyNTkkajYwJGwwJGgw*_ga_8KZ8BV0P5W*czE3Nzk2MjlyNTkkbzEkZzEkdDE3Nzk2MjlyNTkkajYwJGwwJGgw](#) (vaadatud 07.02.2026)

Lyotard, Jean-François. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984, lk 3-9.

https://monoskop.org/images/0/0b/Lyotard_Jean_Francois_The_Postmodern_Condition_A_Report_on_Knowledge.pdf (vaadatud 07.05.2026)

Smithson, Robert. Robert Smithson: The Collected Writings. Toimetanud Jack Flam. Berkeley: University of California Press, 1996, lk 11–34.

<https://www.scribd.com/document/132962073/Robert-Smithson-The-Collected-Writings> (vaadatud 07.05.2026)